Hukuk Bölümü 1999/7 E., 1999/13 K.

- **İDARECE SEDDE YAPILMAK SURETİYLE TAŞINMAZA KAMULAŞTIRMASIZ EL ATILMASI**
- **KAMULAŞTIRMASIZ EL ATMA**
- **TAZMİNAT DAVASI**

- 2247 S. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİNİN KURULUŞ VE İŞLEYİŞİ HAK... [Madde 19]
- 2942 S. KAMULAŞTIRMA KANUNU [Madde 6]
- 2942 S. KAMULAŞTIRMA KANUNU [Madde 16]
- 2942 S. KAMULAŞTIRMA KANUNU [Madde 1]
- 2942 S. KAMULAŞTIRMA KANUNU [Madde 25]
- 2942 S. KAMULAŞTIRMA KANUNU [Madde 41]
- 6200 S. DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN TEŞKİLAT VE... [Madde 2]

"İçtihat Metni"

OLAY : Ordu İli, Merkez Kayabaşı Köyü, pafta 2, 70 sayılı parselde yer alan 78.880 m2'lik taşınmazın 60/96 oranında hissedarı olan H.C.K. tarafından, aynı taşınmazda 36/96 oranında hisseye sahip diğer müştereklere karşı, 7/7/1989 gününde Ordu Sulh Hukuk Mahkemesinin 1989/605 sayılı esasında açılan taksim ve izale-i şuyu davasında yapılan bilirkişi incelemeli keşif sonucunda düzenlenen 12/6/1990 günlü raporda: fiili zeminde 21.950 m2'lik kısmın seddeden sonra ırmak yatağı olarak kullanıldığı ve DSİ'nin istimlak sahası içinde kaldığı belirtilmiş; Mahkemece, sözkonusu taşınmaz içindeki seddenin kamulaştırmasız olarak yapılıp yapılmadığının sorulması üzerine Devlet Su İşleri VII. Bölge Müdürlüğünce verilen 1/5/1991 günlü, 004340 sayılı cevap yazısında; 1989 yılı Şubat ayında ani kar erimesi sonucu Merkez Kayabaşı Köyü civarında Melet Irmağından kaynaklanan ani feyezan nedeniyle Köy İlkokulunun alt tarafında oluşan kıyı oyuntusunun giderilmesi amacıyla önce taş mahmuzlar yapıldığı, muhtar ve köy halkının talebi üzerine de aynı yılın Eylül ayında geliştirilen Melet Irmağı sedde projesi kapsamında sözkonusu yerde sedde inşa edildiği, Köy Muhtarlığınca şifahi olarak herhangi bir kamulaştırma talebinde bulunulmayacağı belirtildiğinden idarelerince kamulaştırma yapılmadığı bildirilmiştir.

Bunun üzerine H.C.K. ve müşterekleri tarafından, idarece sedde yapılmak suretiyle taşınmazlarının 21.950 m2'lik kısmına kamulaştırmasız el konulması nedeniyle bu yerin bedeli olarak m2'si 50,000.- lira hesabıyla 1,097,500,000.- liranın, el koyma tarihi olan Eylül 1989 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte tahsiline hükmedilmesi istemiyle Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne karşı, 30/3/1992 gününde adli yargı yerine dava açılmıştır.

Davalı idarece, dava konusu taşınmazda 1978 yılında 6830 sayılı İstimlak Kanununa göre kamulaştırma yapıldığı ve bedelin malikler adına bankada bloke edilerek kamulaştırma evraklarının ilgililere 18/4/1978 tarihinde tebliğ edildiği; anılan Yasaya göre bedel artırım davası açma süresinin geçirildiği; kamu hizmeti ifa eden idarelerinin, taşınmaza keyfi olarak el koymasının sözkonusu olmadığı; aksine, Melet Irmağı ıslah çalışmaları kapsamındaki sedde yapımının, Kayabaşı Köyünün maruz kaldığı ve kalacağı felaketleri önleme amacını taşıdığı; bu nedenle idarelerinin mülkiyet iddiasının bulunmadığı; vatandaşların talebi ve taşkınların can ve mal güvenliğini tehdit eden boyutlara varması üzerine islah çalışmaları yapıldığı yolunda savunma verilmiştir.

Buna karşılık davacılar vekilince verilen cevap dilekçesinde, idarece sözedilen kamulaştırma evraklarının ilgililere değil Köy Muhtarına tebliğ edildiği; müvekkillerinin, idarece taşınmaza el konulmasından Ordu Sulh Hukuk Mahkemesinde E: 1989/605 sayı ile görülmekte olan taksim davası sırasında haberdar oldukları; idarece kamulaştırma kararı verilmiş ise de, kamulaştırma bedeli yatırılmadığı gibi, kamulaştırma evrakında bedelin ferağa müteakip ödeneceği şartı konulduğu; bu durumda ise, usulüne uygun bir kamulaştırmadan söz edilemeyeceği; ayrıca, idarenin kamulaştırmaya tevessül etmesinin, mülkiyet iddiasının bir delili olduğu ileri sürülmüştür.

ORDU ASLİYE 1. HUKUK MAHKEMESİ; 9/2/1994 gün ve E: 1992/306, K: 1994/47 sayı ile, 11/2/1959 gün ve 17/15 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararına göre, bir kamu kurumu tarafından verilen karara, plan ve projeye dayanılarak yapılan bir kamu tesisi nedeniyle, dolaylı da olsa zarara uğrayan mülk sahipleri tarafından açılacak tazminat davasının idari yargı yerinde bakılıp çözümleneceği; çünkü, kamu idarelerinin bu gibi faaliyetlerinin, kamu emlakinin kullanılmasından ziyade yerine getirilmesi zorunlu bulunan bir kamu hizmetinin gereği olduğu; nitekim, davalı DSİ İdaresinin, taşınmazda mülkiyet iddiasında bulunmaksızın, kuruluş gayesine uygun olarak yasa ile kendisine verilen kamu hizmetini yürütmek amacıyla, projeye dayalı olarak sedde yaptığından, böyle bir eylem sonunda dolaylı olarak oluşan zarara ait davanın, anılan içtihadı birleştirme kararına göre genel mahkemede görülmesine imkan olmadığı; dava konusu 70 sayılı parselin DSİ'nce istimlak edilerek taraflara noter tebligatlarının yapıldığı; eğer idare, istimlaksiz el atma yapsa, toprak alsa veya yığsa, bunlar geçici işlemler olduğundan uyuşmazlığın M.K. hükümlerine göre genel mahkemelerde çözümlenmesi gerekeceği; ancak, olayda olduğu gibi, bir plan ve projeye dayanan DSİ'nin kalıcı bir tesis olan seddeyi yapıp, köyü taşkından koruması sebebiyle davacının uğradığı dolaylı zararın, idari yargı yerinde tam yargı davası açılarak tazminin istenebileceği gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiş; bu karar, davacı tarafın temyiz başvurusu üzerine Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 17/5/1995 günlü, E: 1995/8368, K: 1995/9587 sayılı kararıyla onanarak kesinleşmiştir.

Davacılar, bu kez, aynı istekle 21/7/1995 gününde idari yargı yerine dava açmışlardır.

ORDU İDARE MAHKEMESİ; 5/1/1999 gün ve E: 1998/115 sayı ile, olayda, dava konusu taşınmaz hakkında, Melet Irmağı ıslah projesi kapsamında kamulaştırma kararı alındığı; kıymet takdiri yapıldığı; tebligatlar 18/4/1978 tarihinde köy muhtarına bırakılmış ise de, 24/3/1980 tarihinde Ordu Tapu Sicil Muhafızlığına taşınmazın DSİ adına tescilinin yapılması için yazı yazılmakla birlikte, Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesince istenilmesi üzerine tapu idaresince 26/5/1992 tarihinde çıkarılarak gönderilen tapu kaydından da anlaşıldığı üzere taşınmazın davalı idare adına tescilinin yapılmadığı, davacıların mülkiyetinin devam ettiği, ancak taşınmaza el atılarak çalışmaların yapıldığı; bu durumda, bir projeye dayalı olarak kamulaştırma işlemine başlanılmış olsa bile, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununda öngörülen şekilde işlemler kesinleşmeden ve 16. madde uyarınca acele el koyma yöntemine de başvurulmaksızın davalı idarece faaliyete başlanılarak zarara sebebiyet verilmesi Borçlar Kanununun 41. ve müteakip maddeleri kapsamına giren haksız fiil niteliğinde olduğundan davanın adli yargı yerinde görülmesi gerektiği kanaatine varıldığından bahisle, görevli yargı yerinin belirlenmesi için 2247 sayılı Yasanın 19. maddesi uyarınca Uyuşmazlık Mahkemesine başvurulmasına, Uyuşmazlık Mahkemesince bu konuda karar verilinceye kadar davanın incelenmesinin ertelenmesine karar vermiş; adli ve idari yargı dosyaları, adı geçen Mahkeme Başkanlığının 4/2/1999 günlü, 1998/115 sayılı yazısı ekinde, Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına gönderilmiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE: Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Mustafa Bumin'in Başkanlığında, Üyeler: O. Hulusi Mustafaoğlu, M. Salim Özer, Nursel Aymakoğlu, Zafer Kantarcıoğlu, Dr. Erol Alpar ve Ertuğrul Taka'nın katılımlarıyla yapılan 3/5/1999 günlü toplantısında, Raportör-Hakim İsa Yeğenoğlu'nun davanın çözümünde adli yargı yeri görevli olduğundan İdare Mahkemesinin başvurusunun kabulü gerektiği yolundaki raporu ve dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Mustafa Ekinci ile Danıştay Savcısı Tülin Özdemir'in davanın çözümü adli yargının

görev alanına girdiğinden İdare Mahkemesinin başvurusunun kabulü gerektiğine ilişkin yazılı ve sözlü açıklamaları dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Dava, Melet Irmağı Islah Projesi kapsamında kamulaştırılmasına karar verilen ancak kamulaştırma işlemleri tamamlanmayan davacılara ait taşınmazın DSİ'nce sedde yapılması nedeniyle ırmak yatağında kalan kısmının bedelinin tazmini isteminden ibarettir.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 18/12/1953 gün ve 6200 sayılı Yasayla, yer üstü ve yer altı sularının zararlarını önlemek ve bunlardan çeşitli yönlerden faydalanmayı sağlamak amacıyla kurulmuş; Yasa'nın 2. maddesinde kurumun görev ve yetkileri arasında taşkınları önlemek, sellere karşı koruyucu tesisler meydana getirmek, sulama tesisleri kurmak, akar sularda ıslahat yapmak gibi hususlar ve benzeri yükümlülükler sayılmıştır. Aynı maddenin (n) bendinde, genel müdürlüğün görevi içinde bulunan işlerin yapılmasına lüzumlu arazi ve taşınmazları, yasalarına göre muvakkat olarak işgal etmek veya kamulaştırmak veya satın almak yetkisi de tanınmıştır.

Dava dosyalarının incelenmesinden, DSİ Genel Müdürlüğünce, Ordu Merkez Melet Irmağı Islah Projesi kapsamında olmak üzere, davacılara ait Ordu Merkez Kayabaşı Köyü, 70 sayılı kadastro parselinde yer alan 78.880 m2'lik taşınmazın 28.512 m2'lik kısmının, Kamulaştırma Kıymet Takdir Komisyonunca belirlenen m2 birim fiyatı 5.- TL. üzerinden 124,560.- TL. bedelle, 6830 sayılı İstimlak Kanununun 6. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak kısmen kamulaştırılmasına karar verildiği ve taşınmaz malikleri adına düzenlenen istimlak tebliğinin, 18/4/1978 gününde Köy Muhtarı Kemal Baysal'a tebliğ edildiği; maliklerce ferağ verilmemesi üzerine davalı idarece, taşınmazın kamulaştırılan kısmının idareleri adına tescil edilmesi 24/3/1980 tarihli yazı ile tapu idaresinden istenilmiş ise de, Ordu Asliye 1. Hukuk Mahkemesince getirtilen tapu kayıtlarından idare adına herhangi bir tescilin yapılmadığının anlaşıldığı; 1989 yılında Melet Irmağında oluşan sel taşkınları nedeniyle, davacılara ait taşınmazın kamulaştırmaya konu edilen kısmında, davalı idarece sedde inşa edilmesi sonucunda, aynı tarihte açılan ve davacıların taraf olduğu taksim ve izale-i şuyu davasında, bilirkişi tarafından, taşınmazın 21.950 m2'lik kısmının ırmak yatağında kaldığının saptandığı; bunun üzerine, idarenin kamulaştırmasız el attığı arazi bedelinin tahsili amacıyla uyuşmazlığa konu edilen davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

DSİ'nce, kamulaştırma işlemlerine 6830 sayılı İstimlak Kanununun yürürlükte bulunduğu 1978 yılında başlanılmış ise de; kamulaştırma işleminin kesinliği bakımından gerek el atma olayının 1989 yılında gerçekleştiği ve gerekse 6830 sayılı İstimlak Kanununu yürürlükten kaldıran 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun Geçici 1. maddesinde yer alan "Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilmiş olan kamu yararı ve kamulaştırma kararları geçerlidir...." ve "bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce açılmış ve henüz kesin hükme bağlanmamış davalarda bu Kanun hükümleri uygulanır..." hükümleri dikkate alındığında, incelemenin 2942 sayılı Yasaya göre yapılması gerekir.

4/11/1983 gün ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 1. maddesinde kamulaştırma: Devlet ve kamu tüzel kişileri tarafından, kamu gücüne dayanılarak, kamu yararı için gerekli ve özel kişilere ait taşınmaz malların ve kaynakların kanunda gösterilen esas ve hükümlere göre, yetkili organlarca verilen karar uyarınca, parası peşin ödenerek mülkiyetinin alınması veya irtifak hakkı kurulması olarak tanımlanmıştır.

Aynı Kanunun acele işlerde elkoymaya ilişkin 16. maddesinde, kamulaştırma işlemlerine ilişkin yürütmenin durdurulması kararı verilmedikçe veya kamulaştırma 6. maddenin son fıkrası uyarınca yapılmış ise davaların sonucu beklenmeksizin, kamulaştırılması yapılan taşınmaz mala hemen el konulmasına idarece zorunluluk görüldüğü hallerde, taşınmaz malın takdir olunan kıymeti milli bankalardan birisine yatırılarak makbuzu, ilgili belge örnekleri ile birlikte mahkemeye verilip, taşınmaz malın durumunun tespiti istenir denilmekte; 25. maddesinde ise, "Hakların kullanılması ve borçların yerine getirilmesi bakımından kamulaştırma işlemi mal sahibi için 13 üncü madde uyarınca yapılan tebligatla, idare için tebligat çıkarılmakla başlar." hükmüne yer verilmektedir.

Olayda, Ordu Merkez Melet Irmağı Islah Projesi kapsamında kamulaştırma kararı alınmak ve işlemlere başlanmakla birlikte, 1989 yılında açılan taksim ve izale-i şuyu davasında Mahkemenin ara kararına verilen 1/5/1991 günlü cevapta davalı idarece de kabul edildiği üzere, kamulaştırma işleminin tamamlanmamış ve dava konusu taşınmazın mülkiyetinin idareye geçmemiş olması; ancak, 1989 yılında meydana gelen su taşkınlarının zorunlu kılması üzerine davalı idarece, 2942 sayılı Yasanın 16. maddesinde öngörülen acele el koyma yöntemi de uygulanmaksızın sözkonusu taşınmazda sedde inşa edilmiş bulunması nedeniyle, idarenin bu eylemi özel mülkiyete konu bir taşınmaza kamulaştırmasız el atma niteliği taşımaktadır.

İdarenin yürütmekle yükümlü bulunduğu kamu hizmetine ilişkin olarak uygulamaya koyduğu plan ve projeye göre meydana getirdiği yol, kanal, baraj, su yolları, su şebekesi gibi tesislerin kurulması işletilmesi ve bakımı sırasında kişilere verdiği zararların tazmini istemiyle açılacak davaların görüm ve çözümünün, idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları muhtel olanlar tarafından açılacak tam yargı davaları kapsamında yargısal denetim yapan idari yargı yerine ait olduğu; idarece herhangi bir ayni hakka müdahalede bulunulduğu, özel mülkiyete konu taşınmaza kamulaştırmasız el atıldığı veya plan ve projeye aykırı iş görüldüğü iddiasıyla açılacak müdahalenin men'i ve meydana gelen zararın tazmini davalarının ise, mülkiyete tecavüzün önlenmesine ve haksız fiillere ilişkin özel hukuk hükümlerine göre adli yargı yerince çözümleneceği, yerleşik yargısal içtihatlarla kabul edilmiş bulunmaktadır.

Nitekim, yukarıda belirtilen genel kabul doğrultusundaki Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 11/2/1959 günlü, E: 1958/17, K: 1959/15 sayılı kararının III. bölümünde, "İstimlaksız el atma halinde amme teşekkülü İstimlak Kanununa uygun hareket etmeden ferdin malını elinden almış olması sebebiyle kanunsuz bir harekette bulunmuş durumdadır. Ve bu bakımdan dava Medeni Kanun hükümlerine giren mülkiyete tecavüzün önlenmesi veya haksız fiil neticesinde meydana gelen zararın tazmini davasıdır. Ve bu bakımdan adliye mahkemesinin vazifesi içindedir." görüşüne yer verilmiştir.

Bu durumda, idarenin davacılara ait taşınmaza kamulaştırmasız el atmasından doğan zararın tazminine yönelik bulunan davanın, Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümlerine göre adli yargı yerince çözümlenmesi gerekeceği açıktır.

Açıklanan nedenlerle, uyuşmazlığa konu edilen davanın görüm ve çözümünde adli yargı yeri görevli olduğundan, Ordu İdare Mahkemesince 2247 sayılı Yasanın 19. maddesine göre yapılan başvurunun kabulü ile Ordu Asliye 1. Hukuk Mahkemesinin görevsizlik kararının kaldırılması gerekmektedir.

SONUÇ : Davanın çözümünde adli yargı yerinin görevli olduğuna, bu nedenle Ordu İdare Mahkemesince yapılan başvurunun kabulü ile Ordu Asliye 1. Hukuk Mahkemesinin 9/2/1994 günlü, E: 1992/306, K: 1994/47 sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına, 3/5/1999 gününde kesin olarak oybirliğiyle karar verildi.